

УДК 338.912.1:655

П. П. ЛАЗАНОВСЬКИЙ

**ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ
ОНОВЛЕННЯ УСТАТКУВАННЯ
ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

На поліграфічних підприємствах використовують три способи оновлення діючого технологічного устаткування: модернізація, ремонт та безпосередньо заміна. При цьому важливого значення набуває вибір оптимального способу оновлення техніки, виявлення пропорцій між витратами на заміну та капітальний ремонт, розробки планів і схем модернізації, визначення потреби в устаткуванні для заміни та ефективних строків служби техніки тощо.

З економічної точки зору найбільш ефективно замінювати устаткування тоді, коли фактичні строки його служби відповідають оптимальним. Але дотримання такої умови можливе, якщо є відповідні потужності по випуску нового устаткування. Аналіз показує, що вітчизняні заводи поліграфічного машинобудування не забезпечують поліграфічні підприємства машинами як за кількістю, так і номенклатурою. За даними відділу технічного переозброєння ВНДІКПП, для поліграфічної промисло-

Таблиця 1

Динаміка вибуття та введення основного технологічного устаткування підприємств РВО «Поліграфкнига», шт.

Підприємство	1981 р.		1982 р.		1983 р.		1984 р.		1985 р.		Всього		Відхилення
	встановлено	вибуло	встановлено	вибуло	встановлено	вибуло	встановлено	вибуло	встановлено	вибуло	встановлено	вибуло	
Головне підприємство	43	40	43	41	66	45	37	29	94	84	283	239	+44
Київська книжкова фабрика	13	4	12	14	36	16	10	9	15	13	76	56	+20
Київська книжкова фабрика «Жовтень»	28	7	23	12	16	18	9	14	28	17	104	68	+36
Київська нотна фабрика	1	3	5	2	3	2	5	3	2	2	16	12	+ 4
Київська книжкова друкарня наукової книги	8	2	2	2	6	6	13	5	6	5	45	20	+25
Київська фабрика друкованої реклами	10	5	8	4	12	7	5	12	10	6	45	34	+11
Білоцерківська книжкова фабрика	11	10	20	9	17	4	5	7	9	5	62	35	+27
Харківська книжкова фабрика ім. М. В. Фрунзе	33	14	13	11	11	10	41	16	16	16	114	67	+47
Харківська книжкова фабрика «Комуніст»	21	10	16	18	42	18	29	11	30	14	138	71	+67
Харківська друкарня № 2	—	2	2	2	3	3	7	10	2	—	14	17	— 3
Львівська книжкова фабрика «Атлас»	9	8	14	11	10	14	7	11	20	8	60	52	+ 8
Одеська книжкова фабрика	4	3	9	14	7	9	8	14	6	13	34	53	—15
Усього по об'єднанню	181	108	167	140	229	152	176	141	238	183	991	724	+267

вості на 1986—1990 рр. потреба в устаткуванні за номенклатурою 362 назви, а освоєно машинобудівною галуззю 240 назв. Беручи до уваги, що поставка техніки буде ще з країн членів РЕВ

(50 назв), дефіцит становить 72 назви. Це означає, що на цілому ряді процесів використовуватиметься застаріла техніка. Такі обмеження у випуску поліграфічної техніки, безперечно, є однією з причин зростання фактичних строків її служби, а отже, і збільшення в структурі машинного парку кількості морально та фізично спрацьованого устаткування.

Результати досліджень процесу оновлення технологічного устаткування підприємств РВО «Поліграфкнига» за 1981—1985 рр. показують, що здебільшого нова техніка направляється не на заміну фізично та морально спрацьованих моделей, а переважно на розширення технічної бази (табл. 1). Таким чином, оновлення виробничого апарату об'єднання відбувається екстенсивним шляхом, що не може не впливати на економічні показники його роботи. Наприклад, при рості фондоозброєності на 24,9%, фондомісткості на 16,4% фондівіддача зменшилася з 0,93 крб. в 1980 р. до 0,80 крб. в 1985 р.

Зниження частки вибуття устаткування на поліграфічних підприємствах — основна причина змін у його віковій структурі. За досліджуваний період зросла питома вага устаткування як молодших вікових груп (насамперед устаткування віком до 5 років), так і устаткування зі строком служби понад 20 років (табл. 2), що вказує на екстенсивне протікання процесу оновлення виробничого апарату.

Вважається, що оновлення засобів виробництва тоді якісне, коли для заміни використовується нова, більш продуктивна техніка. Однак впровадження нового обладнання, як це підтверджує практика, не завжди сприяє підвищенню ефективності виробництва і його інтенсифікації. Зв'язано це з тим, що більшість нових моделей техніки докорінно не відрізняються за своїми техніко-експлуатаційними характеристиками від замінюваних, а ціна їх значно вища. Нерідко нові моделі техніки вимагають підвищення витрат на ремонт і обслуговування, додаткових площ тощо.

Проблеми, які виникають при здійсненні заміни техніки, значною мірою зумовлюють проведення її модернізації, що дає змогу підприємствам не відставати в технічному розвитку. Про ефективність модернізації можна судити з таких даних: річний ефект у розрахунку на 1 крб. витрат при модернізації устатку-

Таблиця 2

Вікова структура основного технологічного устаткування РВО «Поліграфкнига»

Вікові групи	1980		1985		Відхилення, одиниць
	устаткування, одиниць	в % до суми	устаткування, одиниць	в % до суми	
до 5 р.	705	21	908	24,4	+203
5...10 р.	769	22,9	847	22,8	+ 78
10...20 р.	1195	35,6	1138	30,6	— 57
вище 20 р.	689	20,5	827	22,2	+138
Всього по об'єднанню	3358	100	3720	100	+389

вання становить 0,38 крб., механізації виробництва 0,06 крб., автоматизації 0,04 крб., впровадження обчислювальної техніки 0,34 крб. [6]. Витрати на проведення модернізації в цілому по промисловості окупуваються за 2,5 року [6]. Та незважаючи на ряд відчутних переваг (незначні витрати часу на проведення, відносно невеликі капіталовкладення, постійність у проведенні тощо), модернізація все ще не впроваджується широко в промисловості.

Не приділяється також належної уваги проведенню модернізації машинного парку поліграфічних підприємств. Як правило, ті конструктивні зміни, що вносяться в техніку, виконуються на основі раціоналізаторських пропозицій працівників і здебільшого не дають відчутного ефекту. Цілісні ж програми, плани модернізації техніки на поліграфічних підприємствах відсутні. На нашу думку, підвищення ефективності модернізації, зростання її обсягів можна досягти тільки в результаті поліпшення планування. Доцільно замість кількості заходів з модернізації встановлювати планові завдання з економії від її здійснення. Важливу роль у здійсненні модернізації можуть відіграти налагоджені взаємозв'язки поліграфічних підприємств з науково-дослідними інститутами галузі, заводами поліграфічного машинобудування. Особливої уваги, з нашої точки зору, заслуговують питання подальшого вдосконалення, модернізації моделей техніки, що випускаються фондостворюючими галузями. Заводи поліграфічного машинобудування повинні на основі типових проектів модернізації устаткування випускати відповідні деталі, вузли та механізми.

Тепер у процесі оновлення засобів виробництва переважає капітальний ремонт. Витрати на нього зі збільшенням строків служби устаткування, як правило, зростають і досягають розмірів, коли подальша експлуатація такої техніки стає неефективною. Тоді доцільно спрацьоване устаткування замінити новим. Тому, приймаючи рішення про заміну, необхідно перш за все визначити, що вигідніше — капітально відремонтувати старе устаткування, продовживши строк його експлуатації ще на один міжремонтний період, чи замінити новим. Однак на поліграфічних підприємствах такі розрахунки не виконуються. Як правило, основним критерієм при виборі устаткування для заміни є строк його служби, тому нерідко в плани заміни включається випадково підібране устаткування, що не дає змоги досягти максимального економічного ефекту.

Як уже зазначалося, у зв'язку зі збільшенням спрацювання техніки в процесі експлуатації витрати на її обслуговування та ремонт неперервно підвищуються. Наприклад, загальні витрати на поточний та капітальний ремонт устаткування підприємств РВО «Поліграфкнига» зросли за п'ять років на 34,1% при підвищенні вартості устаткування всього на 27%. Нерідко витрати на капітальний ремонт дорівнюють тим, що ідуть на покупку нового устаткування, хоч якість техніки після ремонту, як правило, значно нижча, а строк служби коротший. У бага-

тих випадках фактичні строки проведення ремонту машин і устаткування значно перевищують нормативні, що негативно впливає на результати виробничої діяльності підприємства. Такий аналіз свідчить про необхідність скорочення обсягів мало-ефективного капітального ремонту та збільшення частки заміни техніки.

Отже, аналіз способів оновлення поліграфічної техніки свідчить про те, що його організація на поліграфічних підприємствах вимагає вдосконалення. Для підвищення ефективності процесу оновлення необхідно, як цього вимагає інтенсифікація промислового виробництва, змінити пропорції між способами оновлення шляхом збільшення частки заміни та модернізації і зменшення частки капітального ремонту.

1. *Александров Г. А., Павлов А. С.* Обновление основных производственных фондов. Интенсификация, эффективность, стимулы. М., 1984. 2. *Жариков В. Д.* Прогнозирование потребности объединения в оборудовании. М., 1986. 3. *Машталер Р. М.* Экономические проблемы научно-технического прогресса в полиграфии. М., 1978. 4. *Сачко Н. С., Бабук И. Н.* Экономика замены машин и оборудования. М., 1974. 5. *Спирин В. Ф.* Обновление техники в машиностроении. Киев; Донецк, 1985.

Стаття надійшла до редколегії 05.04.86